

Krize: Sýrie

„Život v táboře je jako pomalé umírání.“

Editorial

Milé příznivkyně, milí příznivci, před začátkem prázdnin jsme v Praze na Letné a v Hradci Králové při příležitosti Světového dne uprchlíků pořádali akci V kůži uprchlíka, kde jsme se snažili co nejvíce přiblížit situaci lidí, kteří musejí ze dne na den opustit své domovy a vše, co jim bylo blízké. Často s naprostým minimem věcí prchají spolu se svými dětmi před nebezpečím. Pro tuto akci připravili moji kolegové novou informační tabuli k problematice uprchlíků ve světě a číslo na ní uvedené mne vylekalo – 45 milionů lidí. Dobře si pamatuji, že ještě nedávno jsme na našich tričkách s uprchlickou tematikou uváděli číslo 43 milionů. Nyní je to tedy o 2 miliony více – to je jako kdyby se na útěk musela dát pětina obyvatel České republiky.

Velkou částí se na tomto nárůstu samozřejmě podílí situace v Sýrii, kde občanská válka trávající již třetím rokem vyhnala z domova více než 6 milionů obyvatel. Je důležité si uvědomit, že tito lidé měli před válkou životní standard podobný našemu – byli zvyklí na bezpečí, kvalitní zdravotní péči, dostatek jídla a vody. Najednou jsou na útěku, buď v rámci vlastní země, nebo v táborech za jejími hranicemi. Ve stejné situaci jsou již několik desítek let více než 4 milióny Kolumbijců, které připomínám z toho důvodu, že představu uprchlíka máme často spojenou s obrázkem ze subsaharské Afriky, nicméně je to právě Kolumbie, která se již řadu let „pyšní“ nelichotivým prvenstvím v počtu vnitřně vysídlených obyvatel.

Čísla, která se k uprchlíkům vztahují, jsou tak ohromující, že často jen bezmyšlenkovitě čteme 5, 10, 30 milionů. Zkuste se proto prosím na chvíli zastavit, zavřít oči a představit si situaci, že se ve Vaší vesnici nebo městě bojuje, případně se přibližuje fronta a Vy cítíte, že nebezpečí ohrožující Vaši rodinu je tak velké, že jediná šance je utéci. Představte si, co byste si vzali s sebou – když jste limitováni batohem na záda, který unesete. Co vzít Vaším dětem, jaké potraviny nebo léky pobrat na cestu? Potom si představte pěší pochod do neznáma, třeba i několik stovek kilometrů. A pokud budete mít štěstí, čeká Vás realita přeplněného uprchlického tábora a velmi nejistá perspektiva budoucnosti s pouze mlhavou možností návratu domů.

Přesně v této nebo podobné situaci je těch aktuálních 45 milionů uprchlíků. Více se o jejich osudech a také o tom, jak se jim *Lékaři bez hranic* snaží pomáhat a jejich těžký úděl jim ulehčit, dozvíte v tomto čísle.

A děkuji Vám – bez Vaší podpory, ať už s námi spolupracujete nebo aktivity *Lékařů bez hranic* podporujete pomocí finančních darů, bychom těmto lidem pomáhat nemohli.

Pavel Gruber, ředitel

Život v táboře je jako pomalé umírání

Syrský konflikt, který trvá již více než dva roky, zcela změnil životy obyvatel této země. Neustávající boje vyhnaly z domovů už přes 6 milionů lidí, z toho 1,9 milionu za hranice do okolních zemí. Svědectví uprchlíků ze Sýrie, kteří hledají pomoc u *Lékařů bez hranic*, vypovídají o beznaději a touze po návratu k obyčejnému životu.

Lékaři bez hranic jsou hlavní poskytovatel zdravotní péče v táboře v iráckém Domeezu, kde žije více než 55 000 syrských utečenců.

OBSAH

3 Svědectví

Syrští utečenci vypovídají o těžkém životě bez domova, který jim vzala válka.

6 Fotogalerie

Snímky z mauritánské pouště, kde uvízly tisíce lidí na útěku před boji v Mali.

8 Příběh

Thok ze Súdánu vypráví, jak se z uprchlíka stal humanitárním pracovníkem.

10 Mapa

Přehled největších uprchlických krizí ve světě.

12 Rozhovor

Bruno Jochum hovoří o táboře Dadáb a obhajobě práv uprchlíků.

13 Rozhovor

Zdravotní sestra Petra Růžičková vzpomíná na mise na třech kontinentech.

BEZ HRANIC

zpravodaj Lékařů bez hranic

Vydavatel

Lékaři bez hranic – Médecins Sans Frontières in Czech Republic, o.p.s.

Kontakt

Seifertova 555/47, 130 00 Praha 3
T: 257 090 150
E: office@lekari-bez-hranic.cz
W: www.lekari-bez-hranic.cz | www.jsem-v-tom.cz

Redakce

Dušan Brinzanik, Míla Janišová, Martin Klzo

Grafická úprava

Toman Design

Konflikt v Sýrii začal v březnu 2011 po poklidných demonstracích v rámci arabského jara a pokračuje s ničivou intenzitou dodnes. Rodiny se těžce vyrovnávají se ztrátou blízkých, kteří se stali obětí bojů nebo uprchli z domovů a nemohou se s příbuznými spojit. Dříve funkční infrastruktura a zdravotní systém zkolabovaly a lidé jsou ponecháni bez dodávek elektřiny, pitné vody a zdravotní péče. Zničení továren a kolaps trhu způsobily nedostatek léků i základních potravin. Uprchlíkům a vnitřně vysídlenému obyvatelstvu docházejí finanční prostředky k zajištění základních životních potřeb.

Humanitární situace v Sýrii je katastrofální a dostatečné pomoci se nedostává ani uprchlíkům v okolních zemích – Libanonu, Jordánsku, Turecku a Iráku. Počet uprchlíků každým dnem narůstá a hostitelské země již nejsou schopné na jejich neustálý příliv adekvátně reagovat.

Lékaři bez hranic poskytují obyvatelům Sýrie a uprchlíkům v okolních zemích různé druhy zdravotní péče a další pomoci. V samotné Sýrii provozují *Lékaři bez hranic* 5 nemocnic a desítky dalších podporují. Až dosud nicméně mohly týmy organizace působit jen na územích ovládaných povstalci, protože ani dlouhá

jednání s Damaškem dosud nevedla k získání povolení pro poskytování pomoci i na územích kontrolovaných vládou. *Lékaři bez hranic* se zaměřují na nejakutnější chirurgické zákroky a pohotovostní péči, v uprchlických táborech poskytují širokou škálu zdravotní péče a psychologické podpory nebo dodávky vody a sanitačního zařízení. V době extrémně tuhé zimy poskytovali utečencům také palivo na topení a potřebné přikrývky.

Zde Vám přinášíme některé z příběhů syrských uprchlíků, které vypovídají o společném strachu z nejisté budoucnosti.

→ Chceme se jednou vrátit do Sýrie – i kdybychom měli spát na podlaze

květen 2013
Tripolis, Libanon

„Přišli jsme sem ze Sýrie před pěti měsíci. Museli jsme utéct z naší vesnice, protože už tam nebylo bezpečno. Děti se bály, všude kolem dopadaly bomby a granáty. Museli jsme utéct sem, neměli jsme jinou možnost. Dostáváme kupony pro nákup jídla a oblečení a nějaké peníze, abychom měli z čeho platit nájemné. Celou dobu, co jsme tady, se snažím najít práci, ale sehnal jsem ji dohromady jen na pět dní. Někteří lidé nám pomáhají a děti se snaží na ulici prodávat sušenky za dva nebo tři dolary. Dřív chodily do školy, náš nejstarší syn už na druhý stupeň. Teď chodí jen dvě naše dcery na dvě odpolední vyučovací hodiny.“

Když naše děti dostaly plané neštovice, vydali jsme se na kliniku *Lékařů bez hranic*. Tamější sociální pracovník nám pomohl vyplnit formuláře, abychom dostávali nějaké peníze na nájemné. Rádi bychom se jednoho dne do Sýrie vrátili, i kdybychom měli spát na podlaze. Tady žijeme bez koupelny i kuchyně. Hygienické podmínky jsou mizerné, koupeme se jen jednou týdně. V naší ulici takhle žije tučet dalších rodin.“

Mahmud, Asma a jejich 8 dětí (ve věku od 15 měsíců do 15 let) žijí v garáži v Tripolisu.

Sedm členů mojí rodiny zabilo bombardování a střelba

květen 2013
Ain el-Helwe, Libanon

„V hloubi duše je mi strašně smutno, ale musím působit silně. Je to hrozně těžké. Před příchodem krize, když jsme žili v táboře Yarmouk, jsem byl šťastný. Měl jsem malé železářství a pomáhal jsem lidem. Pak ale začali tábor bombardovat. Můj syn zmizel. Všude jsem ho hledal, ale nedokázal jsem ho najít. Jsem si jistý, že je mrtvý. Měsíc poté zmizel

Mahmud uprchl ze Sýrie letos v dubnu. Ztratil dvě ze svých pěti dětí.

můj bratr. I jeho jsem dlouho hledal. Sedm členů mojí rodiny zabilo bombardování a střelba. Viděli jsme jejich zohavená těla. Sám jsem je pohřbíval. Pohřbíval jsem i své sousedy.“

Moje dcery mi řekly, abychom odjeli do Libanonu, jinak mě někdo zabije. Také hledají svého bratra. Nevím, kde teď žijí, ale prý se mají dobře. Coby Palestinec jsem hledal útočiště v palestinských táborech, protože v Libanonu nikoho z rodiny nemám. Nemám žádné zprávy o zbytku svojí rodiny, ale jsem si jistý, že je někdo zabil. Z toho všeho na mě padá obrovský smutek.“

Naše děti stonají kvůli tomu, jak je tady všude vlhko

leden 2013
Libanon, údolí Bekaa, okres Rashaya

M. je 41letý otec čtyř dětí. V Damašku vlastnil restauraci, kde byl i šéfkuchařem. V srpnu 2012 utekl i s rodinou před střelbou a bombardováním do Libanonu. Událostí, která je nakonec přiměla k odchodu, bylo zničení jejich domu a restaurace během bombardování – „cíleného“, jak říká M. Nechce používat své plné jméno, ani se nechat vyfotografovat. Chce ale ukázat, jak moc jeho rodina na útěku trpí.

„Všechno, co jsem měl, je zničené. Prostě je to pryč,“ říká. Během útoku ztratil i dva své bratry. Zbytek rodiny zůstává v Sýrii, včetně dalšího bratra, kterého nedávno propustili po 22 letech z vězení a který teď trpí duševním onemocněním.

„Rád bych se vrátil do Sýrie, ale nevím, co se stane,“ říká M. „Doufám, že režim brzy padne a my se budeme moci vrátit. Na začátku konfliktu jsme jen chodili na mírumilovné demonstrace. Pak nás z ničeho nic začali vraždit.“

Jejich domovem je teď malá upravená místnost v opuštěné škole v malebném okrese Rashaya v údolí Bekaa. Jedinou místnost tu obývá šest lidí, včetně dětí ve věku od dvou měsíců do deseti let. Přespávají na tenkých molitanových matracích, které zabírají většinu pokoje. U jediné volné stěny leží hromádka jejich skrovného majetku.

Věci, které si přinesli z domova, pár kupaček oblečení, jsou dnes pomíchané s obvyklým vybavením, podle kterého můžete poznat uprchlickou rodinu: hrubé šedivé vlněné deky, pečlivě poskládané dětské prádlo, různé kuchyňské náčiní. Díky laskavosti obyvatel okresu Rashaya a místního šejka, který založil výbor pomoci, rodina M. jakž takž přežívá.

Bývalá škola leží ve vesnici ve výšce 1000 m. n. m. na zasněženém hřebeni, který se tyčí nad údolím. Stojí na kraji srázu a neustále ji ošlehává skučící mrazivý vítr. Do tohoto provizorního domova se přes nedoléhající okenice stále dere mráz.

Nevytápěnou budovu obývá 14 syrských rodin, dohromady kolem 80 lidí. Děti se honí chodbami, skoro jako v normální škole. Ve zdejších chodbách je ale mezi okny rozvěšené prádlo, tu a tam stojí petrolejová kamna nebo plastový lavor. Většina dětí nemůže chodit do školy, protože zdejší uprchlíci ještě nejsou registrovaní Úřadem vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR). Bez registra-

Rodina uprchlíků z Damašku žije v bývalé škole v libanonském údolí Bekaa. Nevytápěnou budovu obývá 80 lidí ze 14 rodin.

ce nemají ani nárok na bezplatnou zdravotní péči. Jejich životní podmínky jsou kruté.

„Největší problém je pro nás zdravotní péče,“ říká M. „Docházejí nám peníze, za které bychom si ji mohli dovolit.“ Od svého příchodu do Libanonu nedokázal sehnat práci. Jedno z jeho malých dětí onemocnělo chřipkou.

Bývalá učebna je navlhla a poničená po sněhové bouři z minulého týdne. „Naše děti stonají kvůli tomu, jak je tady všude vlhko,“ vysvětluje M. „Jen si sáhněte na koberec, jak je vlhký. Matrace nám od vlhkosti plesniví.“

Místní šejk, který sem také před 16 měsíci uprchl ze Sýrie, dělá pro zdejší rodiny, co může. Ví ale, že to nestačí. „Jejich utrpení je i moje utrpení.“

Menší děti M. proběhnou místností a utíkají z temnoty pokoje, aby si hrály venku. Jejich otec se prohrabuje pod matrací, odkud vytáhne velkou syrskou vlnku na žerdi. S úsměvem jí několikrát zamává v pokoji. Jeho nejstarší dcera tancuje kolem vlnky, pak se zastaví a stojí před ní, rovně a hrdě.

Život v táboře je jako pomalé umírání

květen 2013
Pediatrická nemocnice *Lékařů bez hranic* v táboře Zaatari, Jordánsko

Younes je pětiměsíční chlapeček z Daraá. Do uprchlického tábora Zaatari v Jordánsku přijel před osmi měsíci se svými rodiči a sedmi sourozenci.

Youniho matka Im ho 10. května 2013 přinesla na pediatrickou kliniku *Lékařů bez hranic*. Lékaři Younimu diagnostikovali gastroenteritidu a museli ho po dobu léčby hospitalizovat. Jeho matka se velice bála o svého nemocného syna a zároveň o zbylé děti, které zůstaly ve stanu v táboře.

„Život v táboře je jako pomalé umírání. Ano, jsme naživu, ale zdejší život je na hony

vzdálený těm nezákladnějším životním podmínkám! Ve vesnici, kde jsme bydleli, jsem v místní škole pracovala jako učitelka, žili jsme normálním slušným životem. Podívejte se dnes na mě a moji rodinu!

Younes onemocněl kvůli chladnému počasí v den, kdy jsme přijeli do tábora. Teď už se otepluje, začal ovšem mít problémy se zažíváním. Naše utrpení pokračuje, ať už je teplo nebo zima! Snažím se nebyť nevděčná a děkuji Bohu za to, že v táboře existuje taková nemocnice, kde poskytují nemocným dětem dobrou péči. Nebyť *Lékařů bez hranic*, nevěděla bych, co si se svým synem počít.

Jsem teď sice v nemocnici, v myšlenkách jsem ale se svými ostatními dětmi – čtyřmi dcerami a třemi syny, kteří zůstali ve stanu v táboře. Můj manžel byl vážně raněn během posledního náletu. Museli mu nad kolenem amputovat nohu, proto teď potřebuje pomoc pečovatele. Můj nejstarší pětadvacetiletý syn odmítl odejít do tábora Zaatari s námi a přešel hranice do Libanonu. Nějakou dobu už o něm nic nevím.

Několik našich příbuzných žije v Ammánu. Poradili nám, abychom tam odjeli a pronajali si byt. Pro nás je to ale příliš drahé a nemůžeme si to dovolit. Dědala bych jakoukoli práci, uklízela domy nebo vařila pro jiné rodiny – cokoli, jen bychom se dostali pryč z uprchlického tábora.

Teď ale musíme počkat, dokud se Younes neuzdraví a my budeme moci odejít z nemocnice. Sestřička mi říkala, že už zesílil a možná už zítra ho budou moci propustit. Younes se už dokonce zase usmívá.“ ■

Malý Younes se léčí v pediatrické nemocnici *Lékařů bez hranic*, která se 24 hodin denně stará o pacienty do 10 let.

Uvěznění v mauritánské poušti

Foto: Nyani Quarmyne | Mbera, březen 2013

Přiliv tisíců maliských uprchlíků v březnu 2012 přiměl *Lékaře bez hranic*, aby v mauritánském okrese Bassikounou začali poskytovat zdravotní a výživovou péči pro utečence i místní populaci. Tým zdravotníků zde provozují programy primární, sekundární a porodní zdravotní péče.

Od doby, kdy v táboře Mbera *Lékaři bez hranic* zřídili dvě zdravotnická střediska a začali podporovat místní zařízení, poskytli přes

85 000 ošetření, asistovali u více než 200 porodů a léčili přes 1 000 vážně podvyživených dětí. Ve vesnici Bassikounou také zřídili operační sál, který v případě nutnosti umožňuje urychlené chirurgické zákroky u vážných případů. Ty jsou pak odesílány do nejbližší nemocnice ve městě Nema, vzdálené 200 km.

Jednou z nejdůležitějších zdejších zdravotnických aktivit je očkování proti spalničkám, na kterém se tým *Lékařů bez hranic* podílejí.

Propuknutí této choroby by mezi dětmi v přeplněném táboře, které často trpí chronickou podvýživou, mělo ničivé následky. *Lékaři bez hranic* proto za podpory zdravotních úřadů od března 2012 očkovali asi 10 000 dětí. ■

1 Matka a její děti na korbě auta, které bylo součástí konvoje směřujícího do uprchlického tábora Mbera. V konvoji přijely desítky uprchlíků naložených do tří nákladáček a několika pick-upů.

2 Matka se ptá na zdravotní stav svého podvyživeného dítěte ve zdravotním centru, které *Lékaři bez hranic* v táboře pro maliské uprchlíky zřídili.

3 Rosa Crestani, krizová manažerka *Lékařů bez hranic*, s pacientkou Kalsou ve zdravotnickém středisku *Lékařů bez hranic* v Mbeře.

4 Lékař měří podvýživu maliského chlapce pomocí pásky MUAC (Mid-Upper Arm Circumference). Žlutá barva značí, že dítě je bezprostředně ohroženo podvýživou.

5 Uprchlíci čekají v dlouhé frontě na distribuci potravinové pomoci.

6 Albert Lutula, výživový poradce *Lékařů bez hranic*, vyšetřuje maliskou dívku, která přijela s vysokými horečkami. *Lékaři bez hranic* jí diagnostikovali malárii a ihned ji začali léčit.

Z uprchlíka ošetřovatelem

Příběh zdravotního bratra
z řad Lékařů bez hranic

Thok Johnson při práci v projektu Lékařů bez hranic zaměřeném na péči o matku a dítě v severonigerijském Goronyu.

V roce 1986, když mi bylo devět let, musela moje rodina uprchnout ze Súdánu. Dodnes si pamatuji, v jakém jsme žili pořád strachu. Doneslo se k nám, že čím dál více Súdánců, dokonce i malé děti, trpí pronásledováním a týráním. Skoro všichni z naší vesnice si sbalili svůj majetek a utekli do Etiopie. Hodně lidí se tam ne-

dostalo, na dlouhé cestě umřeli hladem nebo žízni. Některé jsme museli nechat za sebou, protože onemocněli a nikde nebyla žádná klinika nebo lékař.

Dlouho jsme byli na cestě, trvalo nám pět měsíců, než jsme se dostali do uprchlického tábora v Etiopii. Cestou jsem se ztratil svoji rodině. Cítil jsem se hrozně sám – myslel jsem

si, že jsem z rodiny jediný, kdo dokázal přežít a dojít do tábora. Po osmi měsících jsem ale znovu potkal svoji matku, která byla s mou sestrou a mladším bratrem. Byl jsem hrozně šťastný! Nebyl s nimi ale můj otec. Teprve po třech letech jsme o něm dostali nějaké zprávy. Žil v Bilpamu, městě, které dnes leží v Jižním Súdánu.

© Dirk-Jan van der Poel / MSF

Thok krmí malou Fatimu, kterou Lékaři bez hranic úspěšně vyléčili z malárie.

Život v táboře

Stejně jako moji sourozenci jsem i já v táboře onemocněl spalničkami. Naštěstí tam tenkrát byla stanová klinika, kde jsem se léčil. V táboře pracovaly týmy Lékařů bez hranic a organizace ADRA. Tenkrát poprvé jsem si pomyslel: „Jednou možná bych se mohl stát zdravotním bratrem a pracovat pro humanitární organizaci...“ Tenkrát to byl nedosažitelný sen. Náš každodenní život v táboře určovaly hlad a nemoci.

Mohl jsem ale chodit do školy. Učili jsme se pod stromy, které nás chránily svým stínem. Neměli jsme pera ani knihy, psali jsme křídou na tabulky.

I přes pomoc, které se nám dostávalo, byl život v uprchlickém táboře hodně těžký. Mnoho lidí zemřelo, i někteří moji příbuzní. Můj bratr Hatkhor byl také mezi nimi. Říkali jsme si, jestli tahle noční můra vůbec někdy skončí. Jediné, co mi dodávalo naději, byl náš fotbalový klub, který sestavil jeden z učitelů. Na tričko jsem si napsal číslo devět a skoro každý zápas dával gól. Získal jsem si tím v táboře trochu slávy. Když mi bylo čtrnáct, vypukly v Etiopii politické nepokoje a já jsem musel uprchnout zpátky do Súdánu. Trvalo další dva roky, než jsem se mohl vrátit do Etiopie a dodělat školu. Když jsem složil závěrečné zkoušky, cítil jsem se svobodný, poprvé ve svém životě. A znovu

mi vytanul můj dávný sen: stát se zdravotníkem a pomáhat potřebným. Zapsal jsem se na lékařskou fakultu v hlavním městě Etiopie Addis Abebě a po osmnácti měsících intenzivního studia jsem si odnášel titul diplomovaného zdravotního bratra.

V roce 2000 jsem se vrátil do Súdánu, abych pomáhal svým lidem, kteří stále trpěli kvůli následkům bojů a vysídlení. Podal jsem si přihlášku k Lékařům bez hranic, kteří mě přijali jako zdravotního bratra. Vyjel jsem do několika různých projektů, včetně programů na léčbu cholery v Boko a Leeru, v jedné z největších nemocnic, které dnes Lékaři bez hranic v Jižním Súdánu provozují. V Leeru jsem pracoval tři roky. Za tu dobu mi Lékaři bez hranic dali spoustu příležitostí učit se a rozvíjet své schopnosti. Naučil jsem se například, jak léčit podvyživené děti.

Lékaři bez hranic mě poté povolali do uprchlického tábora Jamam na severu země, u hranice se Súdánem. Práce, kterou tu týmy Lékařů bez hranic dělají, je hrozně důležitá. Muži, ženy a děti, kteří v táboře žijí, byli přinuceni opustit své domovy a jsou naprosto závislí na humanitární pomoci. Potřebují jídlo, vodu a zdravotní péči. Práci tam jsem dost prožíval. Často jsem pomýšlel na své dětství i na další děti, které musí žít ve stísněných přístřešcích uprchlického tábora o hladu a žízni.

© Dirk-Jan van der Poel / MSF

Thok dvakrát denně distribuuje jídlo matkám a těhotným ženám.

Moje práce dnes

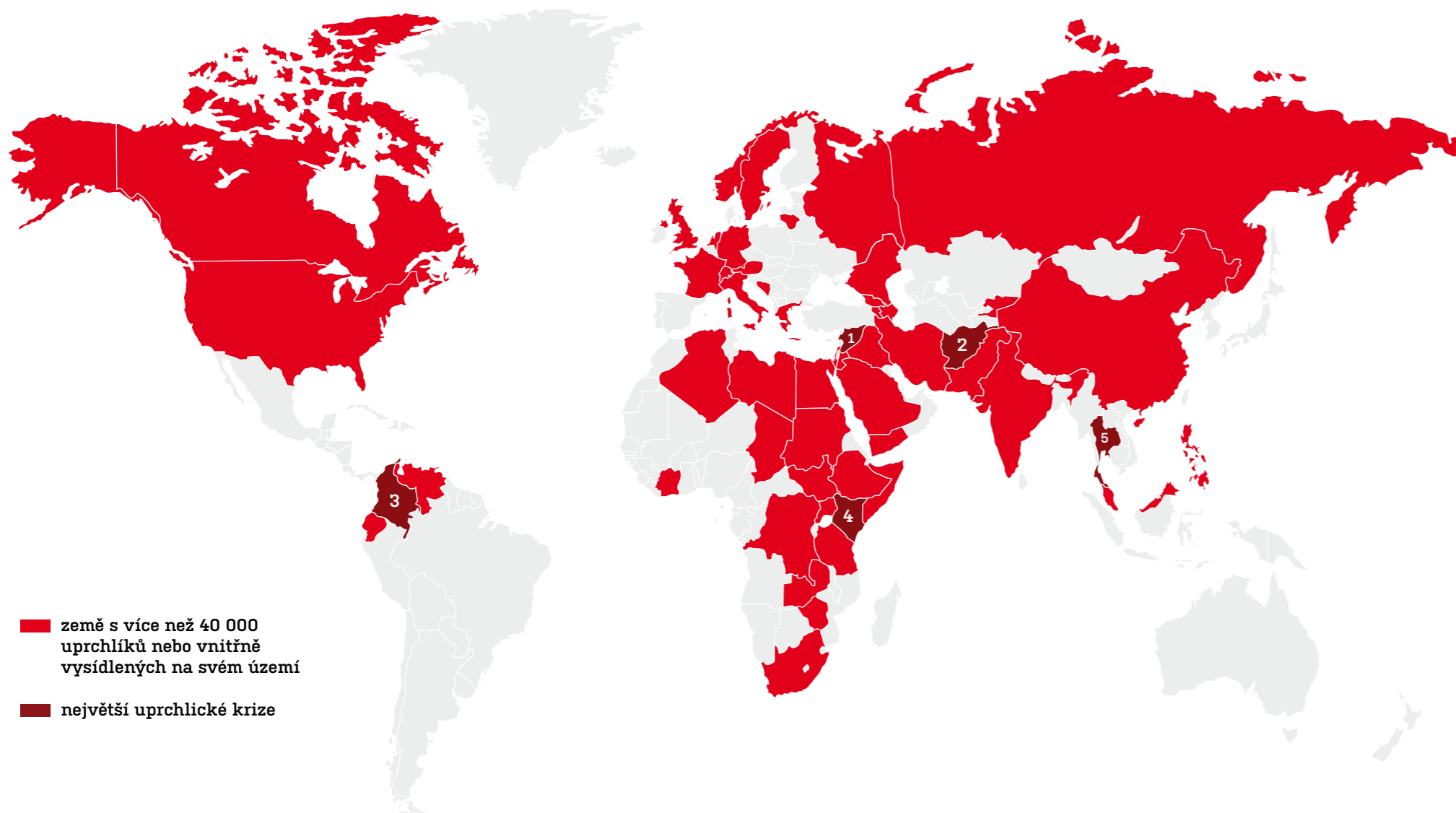
Jednoho dne, když jsem pracoval v Jamamu, mi přišel e-mail od Lékařů bez hranic, jestli bych nechtěl pracovat v Nigérii. Bylo to poprvé, kdy jsem nastoupil do manažerské pozice a dokonce v zahraničí. Byl to ten nejkrásnější den mého života: všechna ta těžká práce a studium se mi vyplatily.

Jsem pyšný na to, co jsem dokázal. Byl jsem jen jeden z mnoha uprchlíků a teď je ze mě mezinárodní humanitární pracovník. Jsem moc šťastný, že mám takovou práci. ■

Největší uprchlické krize světa

Na světě je v současnosti přes 45 milionů lidí nuceně vysídlených z domova v důsledku perzekucí, konfliktů, násilí či porušování lidských práv.

15,4 milionu tvoří uprchlíci za hranicemi, 28,8 milionu lidí je na útěku ve vlastní zemi a 900 000 lidí jsou žadatelé o azyl.

1 **Sýrie: 1 900 000 uprchlíků, 4 200 000 vnitřně vysídlených (nejvíce lidí vyhnaných aktuálně z domova)**

Syrský konflikt devastuje životy obyvatel dříve vysoce kulturní země již více než dva roky. Zničená infrastruktura, kolaps zdravotního systému a nedostupnost nejzákladnějších potřeb postihly miliony lidí. *Lékaři bez hranic* ani po dlouhých jednáních nemají povolen přístup na území ovládaná vládou, proto působí pouze na severu země v 5 vlastních nemocnicích, podporují místní zdravotnická zařízení a poskytují širokou škálu humanitární pomoci uprchlíkům v okolních zemích.

2 **Afghánistán: 2 700 000 uprchlíků (největší počet uprchlíků z jedné země na světě)**

Desetiletí konfliktu v Afghánistánu těžce dolehla na kvalitu a dostupnost zdravotní péče v zemi. Lidé musí podnikat dlouhé a nebezpečné cesty, aby se k léčbě dostali, a pro mnohé z nich není finančně dostupná. *Lékaři bez hranic* poskytují bezplatnou zdravotní péči v Afghánistánu na několika místech: v nemocnici Ahmad Sáh Baba na východě Kábulu a v nemocnici Búst v Laškar Gáhu v provincii Hílmánd. Provozují také chirurgickou nemocnici v Kundúzu, kde se soustředí na život zachraňující chirurgické zákroky, a porodnici v provincii Chóst.

3 **Kolumbie: Kolem 4,5 milionu vnitřně vysídlených osob (největší počet vnitřně vysídlených na světě)**

Konflikt v Kolumbii začal v roce 1960 a *Lékaři bez hranic* přišli do země v roce 1985. Dnes se zde zaměřují na tři hlavní cíle: zajištění přístupu ke zdravotní péči, psychologickou podporu a léčbu dopadů konfliktu na duševní zdraví, stejně jako zvyšování informovanosti a léčbu obětí sexuálního násilí. V Buenaventure také provozují program na léčbu TBC.

4 **Keňa: Téměř půl milionu uprchlíků v táboře Dadaab (největší uprchlický tábor na světě)**

Počet somálských uprchlíků, kteří se vydali do Keni, aby unikli před nestabilitou a násilím v Somálsku a našli úkryt, jídlo a zdravotní péči, vyústil v humanitární krizi. Tábory, které byly původně plánované pro 90 000 osob, jich nyní hostí téměř půl milionu. Z oblasti Dadaabu se tak stalo třetí nejobydlenější místo v Keni. *Lékaři bez hranic* zde provozují 200lůžkovou nemocnici a několik zdravotnických stanic. Měsíčně vyšetří kolem 14 000 lidí a 1 000 jich hospitalizují. Zaměřují se zejména na léčbu dětské podvýživy a výskytu nebezpečných infekčních nemocí v táboře, jako je cholera či hepatitida E.

5 **Thajsko: 500 000 osob bez státní příslušnosti (nejdelší mise Lékařů bez hranic na světě – 35 let)**

Lékaři bez hranic přijeli v říjnu 1976 na hranice Thajska a Kambodži, odkud prchali lidé před Rudými Khméry. Za dlouhá léta humanitární práce zde byly vynalezeny pohotovostní sady nebo mobilní nemocnice. Tisíce utečenců, zejména z etnické skupiny Hmongů, byly nuceně repatriovány do Laosu navzdory Úmluvě OSN o uprchlících. *Lékaři bez hranic* museli své aktivity v Thajsku v roce 2011 ukončit, protože jim vládou nebylo nadále povoleno v zemi pracovat.

V obhajování práv uprchlíků musíme pokračovat

Ruku v ruce s humanitární a zdravotnickou pomocí jdou i mobilizace veřejného mínění a apelování na zodpovědné autority. Přinášíme Vám rozhovor s Brunem Jochumem, generálním ředitelem Lékařů bez hranic ve Švýcarsku, o obhajobě práv uprchlíků, která úzce souvisí s prací Lékařů bez hranic v největším uprchlickém táboře na světě v keňském Dadábu.

Proč je tak důležité, aby se Lékaři bez hranic veřejně zasazovali o práva uprchlíků?

Při našich humanitárních aktivitách často narážíme na nejrůznější překážky nebo na skutečnost, že je pomoc vzhledem k potřebám lidí zcela nedostatečná. Domníváme se, že právě v takových situacích nestačí jen přímá pomoc ohroženým skupinám v terénu, ale že musíme jít ještě dál.

V případě uprchlických táborů v Dadábu v Keni nás k tomu, abychom veřejně kriticky vystupovali, vede hned několik faktorů. Uprchnout do Dadábu je dnes krajně obtížné: hranice se Somálskem jsou zavřené a lidé na útěku se musí obracet na převaděče, kteří je dostávají přes hranice nelegálně a většinou z nich vymámí všechny peníze. Když už se do Dadábu dostanou, dočkají se pak tito lidé dost neuspokojivých podmínek. Hygienická opatření, kvalita vody a přístřeší zdaleka nedosahují ani nezbytného minima. A přitom za poslední 4 roky stoupl počet obyvatel tábora ze 100 000 na téměř půl milionu.

Navíc nebezpečí v táborech a okolo nich dosahuje takové míry, že zpochybňuje koncept tábora jako bezpečného útočiště uprchlíků. Nestabilní bezpečnostní situace nám brání posílat na místo mezinárodní personál, který by mohl zlepšit a rozšířit naši pomoc, zvláště v případech epidemií nebo masivního přílivu nových uprchlíků.

Podle nás se zde jedná o přímé porušování Ženevské konvence o uprchlících a je naší povinností pozvednout hlas, aby vládnoucí skupiny pochopily, že musejí přijmout politická opatření. Humanitární pomoc má své limity, které může často vyřešit pouze politické rozhodnutí.

Stavíte se do role jakéhosi obhájce zájmů a práv uprchlíků. V čem taková obhajoba spočívá a jak probíhá?

Velký důraz klademe na dialog se zástupci uprchlíků, abychom lépe pochopili, jak oni sami vnímají svou situaci. Hlavně se ale snažíme komunikovat s místními, národními a mezinárodními úřady a autoritami. Seznamujeme je s našimi zkušenostmi z terénu, se zdravotnickými ukazateli a svědectvími pacientů... V zásadě vždycky začínáme bilaterálními jednáními, abychom si byli jisti, že naše poselství bylo dobře pochopeno a zváženo. Co se týče Dadábu, loni v říjnu jsme se setkali s keňskými ministry obrany a vnitra, s vysokým komisařem pro uprchlíky v Ženevě, americkým státním podtajemníkem a dalšími reprezentanty dárcovských zemí.

Bilaterální aktivity mohou vést k odblokování některých situací, ale na druhou stranu jsme si velmi dobře vědomi toho, že skutečnému pokroku na politické úrovni musí předcházet mobilizace veřejného mínění. Agentury OSN a většina států jsou totiž velmi citlivé na to, co je medializováno. Proto také pravidelně vystupujeme v místních i mezinárodních médiích. Právě v Dadábu jsme tak v roce 2011 díky mobilizaci humanitárních aktérů a médií byli svědky určitého pokroku a rozšíření urgentní reakce na nepřetržitý příliv nových uprchlíků. Situace ovšem zůstává velmi nejistá i nadále a kdykoli se může znovu zhoršit. Naše role obhájce tedy nekončí – je to běh na dlouhou trať, jehož výsledky se nyní jen stěží posuzují a nejsou na první pohled zjevné. ■

Nejtěžší je, když nemůžete pomoci

Zdravotní sestra Petra Růžičková byla na misích s Lékaři bez hranic v řadě zemí, např. v Čadu, Jemenu, Iráku či na Haiti, a nedávno se vrátila z Jižního Súdánu. V rozhovoru vzpomíná na silné okamžiky, které zažila v uprchlickém táboře nebo v zemi zdevastované zemětřesením.

Byla jste jako sestřička na mnoha misích. Můžete přiblížit, jak vlastně vaše práce v terénu vypadá?

Bývám v pozici hlavní sestry, která má na starosti další personál. Pracujeme se zdravotníky v dané zemi, kteří budou v nemocnici pracovat, ukážeme jim, jak dělat výkony, a organizujeme jejich práci. Záleží, jestli jde o nemocnici, zdravotní centrum či mobilní kliniku, která jezdí do vesnic či uprchlických táborů. Každý ze zdravotníků ošetří kolem padesáti až sto pacientů denně. V uprchlických táborech takový nával nebývá, protože je ambulance otevřená denně. Nemocnice tam většinou bývá provizorní ve stanu, jinak se snažíme využívat již existující struktury. Většinou máme internu, dětské oddělení a výživové centrum, v oblastech konfliktu pak i chirurgii.

A co prostředí na jednotlivých misích?

V Jemenu šlo o válečný konflikt, i když v době mého pobytu byl zrovna docela klid. Muse-li jsme ale být stále ve střehu a připraveni s chirurgií, postřelené jsme ošetřovali často. Na Haiti jsem přijela asi měsíc po zemětřesení. Představte si, že by všechny parky v Praze byly zaplněné stany s lidmi – tak to tam vypadalo. V provizorních táborech jsme poskytovali péči a rehabilitace, ve zničených vesnicích pomáhali s opravami. Situace se tam dodnes příliš nezměnila a mnozí stále bydlí ve stanech.

Působila jste ale také v uprchlických táborech.

To bylo v Jižním Súdánu. V Čadu šlo o podobnou situaci, ale tam byli vnitřně vysídlení. V jednom jihosúdánském táboře, který už nějakou dobu fungoval, žilo 40 tisíc lidí. Byl tam

ale problém s čistou vodou a latrinami, což vždycky zvýší riziko nemocí. A to se stalo, propukla epidemie hepatitidy typu E. Ta je specifická tím, že se o ní příliš neví, nedá se proti ní očkovat a nemá specifickou léčbu. Týdně jsme měli třeba 500 nových případů, někteří byli přijati v kómatu nebo to byly těhotné ženy, které pak potratily.

Jak probíhá „zorganizování“ uprchlického tábora?

V Čadu jsme byli v době, kdy lidé právě přišli. Vzali si pár klacíků, přes ně přehodili kousek igelitu a z odpadků si postavili provizorní přístřešek. Jde o pouštní oblast, kde je přes den 60 stupňů a v noci pro změnu zima, takže lidé potřebovali přikrývky. Desetičlenná rodina bydlela v malinkém přístřešku bez vody i jídla, neměli na čem vařit. V první fázi se tedy snažíte zajistit základní potřeby – dáte lidem pevné igelitové plachty, deky, kanystry na vodu, něco na vaření a suroviny. Až pak se staví stany, kopačky studně a podobně.

Která mise pro vás byla nejtěžší?

Ta první. Nevíte, do čeho jdete, a najednou se ocitnete v situacích, které jste dosud znali jen z filmů. Pak je to všechno před vámi a vy vidíte lidi umírat.

Máte nějaký zážitek, který vás silně poznamenal?

Silných zážitků je každý den několik. Přijdete do země, kde lidé nemají přístup k základní péči, nejdou léčit chronické nemoci a děti umírají kvůli průjmům. Pak je krásné vědět, že jste někomu zachránili život. Ve výživových programech zase vidíte, jak děti přibírají a jejich tělo pak zvládne i vážnější nemoci. Uvědomíte si ale, že mnoha lidem prostě pomoci nemůžete. Srovnat se s tím, to je vůbec nejtěžší. Co mi na misích naopak dává nejvíc, je vidět, jak lidé, kteří nic nemají, dokážou žít. Děti v roztrhaných hadrech, které mají hračky z PET lahví, jsou stále veselí. Lidé se smějí a zvou vás na čaj. Chtějí se s vámi podělit i o to málo, co mají.

Plánujete další misi?

Dříve jsem si mezi misemi dávala jen krátké přestávky. Od roku 2009 pracuji v pražské nemocnici a zaměstnavatel mi vždy dává neplacené volno, takže mohu na kratší misi vyjet. Jela bych zase příští rok. Kam, to záleží na událostech – jestli se stanou neštěstí, kde se bude válčit... Pracujeme asi v 70 zemích, takže jsou lidé vždycky potřeba.

Autorka: Michaela Koubová / Deník.cz, kráceno ■

Zkuste se bez toho jednou obejít!

Pouhých **300 Kč měsíčně**
může zachránit životy!

Přinášejte základní zdravotnickou pomoc s námi
a staňte se pravidelným dárce **Lékařů bez hranic**.

www.lekari-bez-hranic.cz/pravidelne

Večeře
300,- Kč